

Válečný konflikt se díky dnešní propojenosti světa neodehrává pouze prostřednictvím ozbrojených vojenských operací. S podobně vysokou intenzitou se vedou boje i v ekonomice a informačním prostoru. Tu naposledy jmenovanou můžeme sledovat prakticky v přímém přenosu prostřednictvím médií. Ta jsou často zneužívána k šíření nepravdivých informací s cílem ovlivnit veřejné mínění, nebo skrze něj dosáhnout svých cílů. Příklad dezinformací si ukážeme na hoaxu, který lživě tvrdil, že stát Ukrajina právně neexistuje kvůli neuznání hranic. Lež, která na internetu kolovala osm let od okupace Krymu, opět ožila v únoru 2022 při napadení Ukrajiny Ruskem.

HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX HOAX

„Generální tajemník OSN Pan Ki-moon vydal prohlášení, že od r. 1991 Ukrajina nepožádala o registraci hranic, takže stát Ukrajina neexistuje. TO JE GÓÓÓL. Důležité, zajímavé, vzrušující!!! A my o tom nevíme!!! Prohlášení je zakázané šířit v ukrajinských médiích a na internetu.

Během zasedání Bezpečnostní rady OSN byla předložená otázka konfliktu mez oběma státy. V důsledku toho se dospělo k závěru: Ukrajina si od 25. 12. 1991 nezaregistrovala svoje hranice. V OSN nebyla vykonaná registrace hranic Ukrajiny jako suverénního státu. (...) Lze předpokládat, že neexistuje žádné porušování práv ze strany Ruska ve vztahu k Ukrajině (...) a nelze nikoho vinit z násilné změny hranic Ukrajiny. (...) V podstatě nyní Rusku stačí pouze vydat prohlášení, že území je ruské a vše, co se v něm děje, je vnitřní záležitostí Ruska. (...)

Vzdělávací weby zabývající se bojem proti dezinformacím nabízejí analytická vodítka, podle kterých je možné fake news či dezinformaci odhalit. Jedním z nich je soubor pěti okruhů otázek, které nabízí web Jeden svět na školách.

1.Kdo je autorem informace? Jaké informace lze o autorovi dohledat? Kdo má kontrolu nad vznikem a šířením informace?

2.Co je obsahem sdělení? Jaké hodnoty jsou ve sdělení přítomny? Lze obsažené informace ověřit? Jaké informace či vyjádření ve sdělení chybí?

3.Kdo je cílovou skupinou sdělení? Jakým způsobem se sdělení k příjemcům dostává a jak se šíří?

4.Jak se sdělení snaží upoutat pozornost? Jaký je jazyk a audiovizuální podoba sdělení? Proč je právě v této podobě?

5.Proč bylo sdělení vytvořeno? Kdo má ze sdělení užitek?

Na následující straně je sedm reakcí na uvedený hoax. Vaším úkolem je vždy vybrat jednu z analytických otázek, na kterou reakce odpovídá.

Zdroje:

Stát Ukrajina prý neexistuje kvůli neuznání hranic. Osm let stará lež opět ožila - Deník.cz [online]. [cit. 09.04.2022]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/cesko-a-eu/ukrajina-fake-news-rusko.html>

Lies: Ukraine's state border is not officially defined | StopFake [online]. [cit. 09.04.2022]. Dostupné z: <https://www.stopfake.org/en/lies-ukraine-s-state-border-is-not-officially-defined/>

Fake News - JSNS [online]. Vzdělávací program JSNS [cit. 09.04.2022]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/analiza/fake-news>

OTÁZKA:

Text hoaxy analyzoval už v srpnu 2014 tým pro ověřování faktů Stopfake. Podle něj se tato zpráva poprvé objevila na webových stránkách politické organizace Ukrajinská volba, již tehdy předsedal Viktor Medvedčuk, proruský ukrajinský politik. Zveřejnila ji Medvedčukova zástupkyně v Charkově Iryna Hyžňaková.

OTÁZKA:

Organizace StopFake, jež se zaměřuje na ověřování faktů, uvedla, že generální tajemník OSN Pan Ki-mun měl podle autorů hoaxy uvedené prohlášení učinit v anglické Thames Televisions. Společnost Thames Television je však produkční společnost, která vyrábí programy a pořady jako X Factor a Britain's Got Talent. Její webová stránka vůbec nezmiňuje Pan Ki-muna nebo ukrajinské hranice.

OTÁZKA:

Článek se nezmiňuje o smlouvě mezi Ukrajinou a Ruskem z roku 2003, ve které obě země vzájemně uznaly své zemské hranice na prezidentské úrovni a v roce 2004 byla tato smlouva ratifikována národními parlamenty. Kromě toho žádný termín jako „registrace hranic“ vůbec neexistuje. Ukrajina je oficiálně uznaným státem.

OTÁZKA:

Letitý hoax se v únoru 2022 objevil jako „přejatý článek“ na webu „Free Daktari“ a opakovaně se také začal znovu objevovat v diskusních příspěvcích pod zpravodajskými články sdílenými serverem Seznam a věnovanými problematice rusko-ukrajinských vztahů (například pod článkem Českých novin z 9. února „Moskva varuje Kyjev a USA před rozmístěním protiraketového systému“, nebo pod článkem Security Magazinu z téhož dne „Rusko přesunuje k ukrajinským hranicím i atomové kanóny“ a pod dalšími). Hoax se šíří také formou řetězového e-mailu a sdílí se na sociálních sítích.

OTÁZKA:

Autor hoaxy používá expresivní vyjádření včetně opakovaných interpunkčních znamének. Např. „...TO JE GÓÓÓL. Důležité, zajímavé, vzrušující!!! A my o tom nevíme!!!!“ Samotné sdělení „stát Ukrajina neexistuje“ má působit jako šokující odhalení nebo senzace.

OTÁZKA:

Ze smyšlených tvrzení autoři hoaxy odvozují, že díky „právní neexistenci“ Ukrajiny neexistuje ani žádné porušování práv ze strany Ruska ve vztahu k Ukrajině. Těmito falešnými argumenty se mohou obhajovat ti, kteří před válkou na Ukrajině bezvýhradně podporovali Putina. Jejich lživá tvrzení mohou také obhajovat Putinovo tažení tím způsobem, že agresor neporušuje mezinárodní dohody.

OTÁZKA:

Pan Ki-mun je jihokorejský diplomat a politik, který v letech 2007–2016 zastával úřad Generálního tajemníka Organizace spojených národů. Jeho veřejné projevy jsou dobře zdokumentovány, takže se dá snadno vyhledat místo, kde se 7. dubna 2014, kdy měl prohlášení podle hoaxy učinit, nacházel. Podle článků světových médií, jako je BBC nebo Guardian, byl Pan Ki-mun toho dne ve Rwandě, kde připomněl 20. výročí místní genocidy. Během svého projevu, který OSN publikovala na svých stránkách, Ukrajinu nezmiňoval ani jednou.